

A rosszkedvű kétségbeesettekhez

Hitel 2008. februári száma miatt barátian megpirongat minket Jobbágyi Gábor. A Rosszkedvünk tele című tematikus összeállításunkat túlságosan borúlátónak ítéli. Szeretnénk, ha igaza volna. Történelmünk politikai, gazdasági és szellemi állapota már-már a baláltusa közelébe sodródik, valakik már vasalják is a fekete függönyöket, de Jobbágyi erre csak legyint: van gyakorlatunk kimászni a sírgödörből is.

Írását egy komoly vitacikkkel szerettük volna ellensúlyozni, de végül úgy döntöttünk, hogy az akarat, a remény, a dac némelykor fontosabb az igazságnál is.

Bárcsak Jobbágyi Gábornak lenne igaza!

CSOÓRI SÁNDOR

* * *

Régen készülök erre az írásra, melyre most kiváló alkalom nyílt a *Hitel Rosszkedvünk tele* című 2008. februári tematikus száma alapján.

Keresztény és magyar elkötelezettségemet talán már nem kell bizonyítanom azoknak, kik írásaimat ismerik; most néhány szót arról, hogy ez nálam nem múltó kordivat, hanem évszázados családi hagyományokon alapul. Erről még nem beszéltem.

Hiteles okmányok már a XIV. századtól azt bizonyítják, hogy a Jobbágyiak az Aba nemzetségből származnak, így több mint ezer éve élünk e hazában. Köznemességet a család 1612-ben II. Mátyástól kapott, minden valószínűség szerint azért, mert a Batthyány-birtokok felvirágoztatásában fontos szerepük volt. Jobbágyi Dániel Rohonc, szalónaki tisztartó kiváló működését korunkban írt szakcikk és könyv méltatja. Vagyont ezzel ugyan nem tudott szerezni, de szolgálataiért Jobbágyi Dániel díszkutat (!) kapott Szalónak várában. A család kissé bizonytalan anyagi helyzetét bizonyítják számomra a családi irattárban azok a XVIII. századból származó, ékes magyar nyelven írt levelek, melyekben a 40 aranyért elzálogosított nemesi oklevél eredményes visszaszerzéséért küzdenek. Szakértő világosított fel szintén arról, hogy a XVII. századbéli szorgalmas és becsületes Jobbágyiakat a XVIII. században a Festetichék váltották a Batthyány-birtokok gazdasági vezetésében. Ekkor a Batthyány gazdaság kissé visszaesett, viszont felépült a keszthelyi Festetich-kastély, s ezzel párhuzamosan bárói címet nyertek a kastély gazdái.

A XIX. századtól a Jobbágyiak Pozsonyban és Budapesten találhatóak tisztességes jogászcsaládként. Így vagyon, pénz nem nagyon akadt a családban, viszont a becsületes, szorgalmas munka igen, mely érdekes módon a házasságkötéseknél kamatozott. A Jobbágyiak kitűnően tudtak házasodni, ezért a feleségek ágai sokkal színesebbek.

Édesanyám a Verebély-Bókay neves orvosdinasztia leszármazottja felmenői két évszázad alatt meghatározó szerepet játszottak a magyar egészségügy létrehozásában, működésében. A Bókay család oldalán rokon a Szűcs családdal, ezért – többek között – nagyon távoli, oldalági rokonságban vagyunk a Vörösmarty, Jókai, Bajza és Kandó családdal.

Apai nagyanyám a Wagner család leszármazottja, akik a magyar gyógyszerészetben voltak meghatározók; Wagner Dániel a szabadságharc egészségügyének is fontos alakja. Itt is található érdekességek az oldalán; rokon például a lengyel bárói Anders család; mikor ezzel dicsekedtem a hetvenes években lengyel barátnőimnek, majdnem összeestek a rémülettől. Mondták a nevet ki ne ejtsem hazájukban; Anders tábornok a szovjetek ellen küzdő lengyel hadsereg parancsnoka volt. Itt található még Dáni Nándor is, aki az 1896-os athéni olimpián az első magyar érmet szerezte.

A felmenők s az oldalágak is jó keresztények vagy keresztyének voltak; ez viszont változott történelmi korok, sőt emberek szerint is, családi vallásháborúról viszont nincs tudomásom.

Mindezt az elmúlt hatvan évben bőven honorálták az egyenes és oldalágaknak is kitelepítésekkel, „osztályidegenséggel”. Ennek ellenére két testvérem és 11 unokatestvérem egy kivétellel itthon maradt, és ismét sikerült megbecsült helyekre kerülniük a magyar oktatásban, egészségügyben. MSZMP tag, ÁVH-s senki sem lett, ügynök is csak egy, tudomásom szerint; ő viszont a legnagyobb magyar tudósok és keresztények közé emelkedett. Lehet valami összefüggés? Nem tudom, nevével borítsa a kegyeleti jogok jótékony homálya.

Magam a jogi szakfolyóiratok után, először a *Hite*ben léphettem a nagyobb nyilvánosság elé. Azóta a balliberális sajtótól írásaim nyomán sikerült kiérdemelnem a „fundamentalista mohamedántól” kezdve a „jobboldali bértollnok” át az „MSZMP KB. Agit. Prop Osztályának dogmatikus bolsevikjéig” a jelzők széles skáláját. A legbüszkébb azonban mégis a „populistább, mint Fekete Gyula” jelzőre vagyok. Mindezt némi magyarázatként; morgolódo gondolataim a legtisztább jó szándékból erednek.

Magam a tematikus számban leírt gondolatok legtöbbszörrel egyetértek; az 1993-ban Szárszói Konferencián elhangzott beszédemben („A magyar nemzet ellen viselt legpusztítóbb háborúról” – szintén megjelent a *Hite*ben) nagyon hasonló alapállásból szóltam, akkor még a jelen levő „nagyemberek” is kissé csodálkoztak a kemény beszéden. A helyzet azóta annyiban változott, hogy az 50 évnyi tudatos magyarírtás után immár a tudatos intézményfelszámolás is jelen van: falvak, iskolák, kórházak, óvodák, vasutak megszüntetésében. A tudatos magyarírtás és felszámolási folyamat napjainkra sokak által érzékelhető és tudatosodott.

S mégis! Folyamatosan hiányolok nézeteket, gondolatokat – melyek általában a „Rosszkedvünk teléből” is hiányoznak – a legjobb emberek megnyilvánulásaiból is. Legfőbb hiányom, hogy a diagnózis évtizedek óta jó, a hatékony gyógymód, a kiút viszont hiányzik. Emellett folyamatosan felbuknának az írásokban, véleményekben olyan sztereotip gondolatok – melyek véleményem szerint nem igazak.

Most ezekről szólnék. Megjegyzendő, nem mindegyik található a tematikus számban.

– *Kis nép vagyunk.* – Ebből következik, „ne ugráljunk”, mert ebből csak baj lehet. (Nem hivatkozom, most a „merjünk kicsik lenni” szocialista mondásra – a vélemény általános a magyar közéletben.) *Nem vagyunk kis nép!* Az anyaországon belül 10 millióan, a Kárpát medencében gyakorlatilag egy tömbben 13 millióan élünk. Ez európai viszonyok között a területet s a népesség számát is tekintve *közepes nagyság*. Soha nem hallhatjuk egy svédőtől, belgától, portugáltól, görögötől, osztráktól – ne folytassuk, még többen vannak –, hogy ők „kicsik”. Európában „kis ország”-nak számít mondjuk Szlovákia, Svájc, Horvátország – hogy Máltáról, Andoráról ne is beszéljünk –, de tőlük sem hallom, hogy „kicsik”. Miért terjesztjük ezt, mikor nem igaz?

– *Magyarország történelme ötszáz év óta kudarcok sorozata, háborút nem nyertünk, függetlenségünk ötszáz éve elveszett.* (Sajnos még Nemeskürty István is állítja, hogy 500 éve nem létezik független Magyarország.) Szintén nem igaz. A Habsburgok szabad királyválasztás után kerültek a magyar trónra – csakúgy mint az Anjouk vagy a Jagellók –, ez a középkorban több országban előfordult. Aki a magyar törvények szerint nem koronáztatta meg magát (II. József, Ferenc József 1867-ig), nem ismerték el magyar királynak.

Az más kérdés, hogy a Habsburgok császárok is voltak a Habsburg-birodalomban, s emellett magyar királyságukat nem hangsúlyozták; sőt igyekeztek hazánkat az örökös tartományok szintjére süllyeszteni – bár ez soha nem sikerült. A Habsburgok háborús sikereiket, birodalomépítésüket magyar királyként is elérték, s azt nem lehet állítani, hogy a XX. század elejéig nem voltak sikeresek. (Bár kétségtelen erre ma nem lehetünk különösebben büszkék.) Ez időben is működtek a magyar bíróságok, melyek soha nem voltak hajlandók az „osztrák–német” jogot alkalmazni, a helyi önkormányzatok, amelyhez formailag semmi köze nem volt a Habsburg császárságnak, a hivatalos nyelve is – rövid szakaszt beszámítva – a középkori Európa „kulturálya”, a latin volt. S 1867-től a jogilag független két ország által létrehozott Osztrák–Magyar Monarchia az I. világháborúig nem volt sikeres? Hazánkban hatalmas gazdasági fejlődés indult meg; a magyar népesség robbanásszerűen megnőtt – az ország Európa nagyhatalmává vált –, nem kevesen mondják ezt. Európa többi nagyhatalmai rossz szemmel nézték ezt, s lényegében ezért tört ki a világháború. Vagyis Magyarország a mohácsi csatavesztés után egy szövetségi rendszer részévé vált, mely politikailag s katonailag sikeres volt – elég ha csak arra gondolunk, hogy a „magyar huszárság” a XX. századig Európa elit és sikeres alakulata volt.

Tudom, tudom erről nem ildomos beszélni, mert az utóbbi 200 év kétségtelen tendenciája, hogy a magyarságot lenyomják a kis és sikertelen népek közé.

S a magyar nemzet nagy erejű passzív rezisztenciája? Tévedés, hogy ez csak 1849 és 1867 között létezett. Mind a török, mind a Habsburg és szovjet beolvasztási kísérleteknek ellenálltunk. Az idegen befolyás ellenére megőrződött a magyar nyelv és kultúra, a magyar bíróságok nem voltak hajlandók idegen jogot alkalmaz-

ni, újjászületett a magyar irodalom. Közben – akárhogy is nézzük – tönkretettünk három világbirodalmat. Nem lehet tagadni, hogy a török, a Habsburg és szovjet birodalom erodálásában, összeroppanásában komoly szerepünk volt. Mi itt vagyunk, ők hol vannak?

S ha sanyarú történelmünkön kesergünk, gondoljunk bele, mondjuk, Európában az örmények, lettek, litvánok, lengyelek, finnek s az írek történelmébe. Európán kívül a kurdok, az afrikai népek vagy az amerikai indiánok történetébe. Mennyivel több okuk van siránkozni!

S a legutóbbi évtizedek történései? A világban általános vélemény, hogy a XX. század második felének egyik legjelentősebb eseménye 1956; s menjünk el Németországba, szinte minden német hálás nekünk, szeretettel beszél rólunk, jórészt az 1989-es határnyitás miatt, mely döntő szerepet játszott a német újraegyesülésben. S a lengyelek szeretete, főleg azért, mert több tízezer lengyel menekült életét mentették meg a második világháborúban?

Tudom, tudom dicstelenségek, háborús bűnök, aljasságok is bőven voltak ezeréves történelmünkben, főleg a XX. században. Erről is beszélni kell! Ha nem csak politikai, állami történetünket nézzük, nem lehet vitatni, hogy sportban, zeneművészetben jelenleg is világhatalom vagyunk. Az újkori olimpiák során a nyolcadik legsikeresebb ország hazánk, zenészeink, kórusaink a világban meghatározók, a Kodály oktatási módszer világszerte unikum. Így nemcsak az az igazság, amit Csoóri Sándor néhány éve az USA-ban mondott; „mi adtuk a lélekszámhoz képest a legtöbb szentet és Nobel-díjast a világnak”, hanem más területen is komoly sikereink is vannak. (Apropos, új szentjeink is vannak a XX. században!)

„Széthúzás ősi magyar átok”, sikertelenségünk oka, mindig s meglevő megosztottságunk.

Csak részben igaz. A történelem folyamán Európára s az egyes országokra is általában jellemző volt a megosztottság; a keretek között tartott belső konfrontáció kulturális, történelmi hajtóerő is lehet.

Az Európára jellemző, számtalan megosztottság közül az egyik legkézenfekvőbb Németh László klasszikus mondatára utalni; „Hová álljanak a belgák”, mely a napjainkig Belgiumot szétfeszítő flamand–vallon ellentétre utal, vagy az ír protestáns–katolikus ellentét, mely gyökereiben angol–ír ellentétet takar.

Hivatkozhatunk az Európa harmadát elpusztító katolikus–protestáns 30 éves háborúra, az itáliai városállamok egymás közti évszázados küzdelmeire. A német egység egyáltalán nem olyan csodálatos közletről; erre két személyes példa. A brazil–német foci VB döntőt Ausztriában néztem; megdöbbsentem, hogy minden osztrák a brazilokat támogatja, vagy a közelmúltban Ulmban vendégeskedtem, vendéglátóm egy „régí”, Ulmban élő professzor. Városnézésünk során átmentünk „új Ulmon”, mely egy korábbi másik német állam területe, s valóban országhatárjelző is van a két Ulm között. Nehezen tudnám visszaadni azt az ellenszenvet, amit a rendkívül kulturált, „régí ulmi” professzor érzett az „új ulmiak” iránt.

A konzervatív, nemzeti–balliberális ellentét nemcsak hazánkra jellemző, ez az egész mai Európát megosztja. S ha már „rosszkedvünk” mai megosztottságaink

miatt keseregnek, hadd idézzek egyik kedvencem, Pázmány Péter művéből (Szépirodalmi, 1983).

Mivel kedveskedtek Pázmány Péternek a protestánsok a hitviták során: „Szent Ferencet, sok ízetlen tréfaid után Fent Ferencnek nevezed”... „Negyedszer az apácákat anyácáknak hívod, és azt hirdeted, hogy minap Pozsonyban inkább mind viselősen találtatnak az apácák!” „Végezetül énrám mindenféle szitkokkal agyarkodik Alvinci Uram, és mint a sebes esőt, úgy szórja rám nyelvének mérgét. Én őserdei patvarkodó, hipokrita, szamár vagyok... mint az vak eb az árkot, mint az Gál ebe a medvét, úgy kerülöm az igazságot, kérletten ravasz vagyok, az szemtelen ördöghöz hasonló vagyok... én szemtelenül hazudok; szórom, mint disznó a bársonyt... süldisznóhoz, majomhoz, szamárhoz, rókához hasonlóknak nevez...” Námzártnak írsz, és záp tyúkmonyhoz hasonlítász...”

Pázmány Péter sem volt rest, néhány gondolat válaszáiból:

„Tök az agyad, s híg az agyad veleje, ha te csinálhatod ezt a verset...” „Nincs vesztegetni való időm, hogy ennek a harmadik szárnak enyeltésén sokat mulathassak. Nem is érdemli, hogy csak olvastassák is az tudatlan De kanok moslékja!” „Mikor Luther ördögöt akarna űzni, úgy megszorongattatták, hogy nadrágját is elokádd féltében. Nemigen tiszta bezzeg, hogy ilyen szaros próféta után indultatok.” „Ha elidnek nemzetségét meg nem mutatod, sem lesz zabi gyermekké...”

Nem folytatom... Ma Pázmány Péter s Alvinci Péter is a magyar múlt klasszikus nagy alakja, kiket katolikusok s protestánsok kölcsönösen tisztelnek.

A megosztottság a történelem folyamán – a magyar történelemben is! – természetes jelenség. E fölött kesergőknek biztos nem Hitler karlendítéses népgyűlései vagy a sztálini csasztuskaéneklések hiányoznak. Nekem nem hiányzik ez az egység. A nemzeti egység a történelem folyamán csak pillanatokra valósul meg; ilyen volt 1956 gyönyörűséges tíz napja. Ha viszont győz 1956, néhány hónap múlva meglettek volna az egymásra acsarkodó szekértáborok, ugyanúgy, mint 1989 után.

Nagyrészt hiányzik a „kesergők” írásaiból az Európával való összehasonlítás, hazánk elhelyezkedése a világfolyamatokban. Úgy tűnik, hogy napjaink romlása csak hazánkat sújtaná, pedig Európa népesedési, kulturális, erkölcsi helyzete legalább annyira rossz és kilátástalan, mint Magyarországé. A többség írásaiból úgy látszik, hogy csak egyénileg kellene kijutnunk a bajból. Pedig ma már az európai gondolkodók nem kis része – különösen hívők és egyháziak – teljesen hasonlóan és keményen állítja fel diagnózisát, más kérdés, hogy ezek a meglevő információs zárlatok nyomán nehezebben hozzáférhetők. Egyébként is a „kesergők” írásaiban egyoldalúságot tapasztalok; hivatkozási alap általában Németh László, Illyés Gyula, Csoóri Sándor – helyesen, nekem is megvan legtöbb írásuk, tisztelem őket. Kérdem azonban csendesesen, hol vannak Hamvas Béla, Márai Sándor, Wass Albert gondolatai? Hol vannak a pápai enciklikák, hol vannak Prohászka Ottokár, Mindszenty József gondolatai – akik sokszor nemcsak kiváló korelemzést adnak, hanem a kiútra is rámutatnak.

Igen, itt érkezünk az egyik legfontosabb kérdéshez. A kiváló helyzet- és társadalomértékelések mellett a legtöbb „rosszkedvű kétségbeesőnél” fel sem merül

a kiút megmutatása. (Mi lett volna nagyszerű középkori várvédőinkkel, ha a következőként gondolkoznak: „Pénz, felmentő sereg, felszerelés sehol, a törökök rengetegen vannak, a helyzet reménytelen, fussunk minél gyorsabban.”) A magyarság életben maradását sokszor a reménytelen helyzetekben való helytállás mentette meg; gondoljunk csak Balassi Bálintra, Zrínyi Miklóstra, Széchenyi Istvánra, a pesti srácokra, szabadságharcainkra – hogy csak néhány példát mondjunk a sok közül. Napjainkban miért nem példa Tőkés László, Böjte Csaba – akik rettenetes körülmények és aljas támadások között, de cselekszenek, példát mutatnak, segítenek.

Példájuk nyomán szinte senki sem jut el a lehetséges megoldáshoz: a hithez. Lássuk be, hazánk és Európa rettenetes helyzetét többek között az okozza, hogy az emberek, a gondolkodók többségét megfosztják hitétől, attól a transzcendentális háttérszagtól, amely hatalmas erőt ad a világgal, az anyagi erőkkal való küzdelemben. Tegye a szívére a kezét őszintén, egyenként minden „kétségbeesett rosszkedvű”: Valóban hisz Istenben? Gyakorolja vallását akár napi rendszerességgel? Olvassa a Bibliát akár naponta? Félek tőle, hogy a többség részéről nem a válasz!

Pedig a kiutat itt kell keresnünk!

A világ olyan, amilyenek mi vagyunk benne!

Nem tolhatjuk a felelősséget befolyásolhatatlan külső hatalmakra, erőkre. A saját körünkben egyénileg kell cselekednünk, hatni saját körünkben, környezetünkben. Ez a lehetőség mindenki előtt nyitva áll! Különösen nyitva áll a „rosszkedvű kétségbeesettek” előtt, akik írásaikkal, előadásaikkal hatást tudnak gyakorolni – igaz a jelen viszonyok között szűkebb körben, de a társadalmi változások mindig szűkebb körből indulnak el. Jézus Krisztus 12 tanítványára bízta tanítását – és győzött. Milyen kisebbségben voltak a magyar reformmozgalom elindítói a XIX. század első felében? Mégis átalakították az országot, a magyar kultúrát és nyelvet. Rosszkedvűvé, cselekvőképtelenné tételünk pontosan a pusztítás és pusztulás erőinek célja. Ha kétségbeesésünkben „kardunkba dőlünk”, pusztulunk – ők elégedettek lesznek.

A „rosszkedvű kétségbeesők” szíveskedjenek megtérni, és személyes hatókörükben kiutat, példát mutatni.*

* Meg kell jegyezni, „morgolódásaim” nem minden írásra vonatkoznak, nagyon tetszett például Rott József visszaemlékezése – aki a lehetetlen körülmények között is kiváló novellákat és szociográfiákat ír, de lakókörnyezete megdöbbenésére, minden elűzetése után, új lakóhelyén csökönyösen pusztulásra ítélt gyönyörű házakat újít fel. S nem vonatkoznak gondolataim nyilván a már „megtértekre” – például Czákó Gáborra, Bábel Balázs püspökre, aki nyilván soha nem is volt hit nélküli.